

Öğretmen Adayları İçin Mesleki Dayanıklılık İnancı Ölçeğinin Geliştirilmesi

Development of Occupational Resilience Beliefs Scale for Teacher Candidates

Özlem TAGAY

Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Anabilim Dalı, Burdur

Kamile DEMİR

Alanya Alaaddin Keykubat Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Eğitim Yönetimi, Anabilim Dalı, Antalya

Makalenin Geliş Tarihi: 09.10.2014

Yayına Kabul Tarihi: 20.10.2015

Özet

Bu araştırmada Öğretmenler için Mesleki Dayanıklılık İnancı Ölçeği (ÖMDÖ) geliştirilerek geçerlilik ve güvenilirlik çalışması yapılmıştır. ÖMDÖ 26 maddeden oluşan tek boyutlu bir ölçektir. Ölçeğin geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi'nde öğrenim gören 168'i (%61.8) kız, 104'ü (%38.2) erkek olmak üzere 272 üniversite öğrencisi üzerinde gerçekleştirilmiştir. Yapı geçerliliği için açıklayıcı ve doğrulayıcı faktör analizi kullanılmıştır. Yapılan doğrulayıcı faktör analizinde tek faktörlü yapı sınanmış ve sınanan modelin oldukça iyi uyum indekslerine sahip olduğu saptanmıştır. Ölçeğin güvenilirlik çalışmalarında ise Cronbach alfa iç tutarlılık katsayısı .93 bulunmuştur. Test tekrar test güvenilirlik çalışmasında ise 78 öğrenci ile üç hafta arayla gerçekleştirilen iki uygulama arasında elde edilen puanlar arasındaki Pearson korelasyon katsayısı " $r = .76$ " olarak bulunmuştur. Elde edilen veriler dikkate alındığında Öğretmenler için geliştirilen Mesleki Dayanıklılık İnancı Ölçeğinin geçerli ve güvenilir bir araç olduğu görülmüştür.

Anahtar sözcükler: Mesleki dayanıklılık inancı, öğretmenlik mesleği, öğretmen adayları.

Abstract

The aim of this research is to develop a valid and reliable measurement scale to measure the occupational resiliencies beliefs of teacher candidates. Occupational Resilience Scale (ORS) consists of 26 items and single factor. Participants of the study were a total of 272 university students, 168 (%61.8) female and 104 (%32.8) male. Exploratory and confirmatory factor analyses were used for testing construct validity for the scale. It was found in construct validity studies that the scale consists of single factor. It also showed that the model had high fit indices. Internal consistency coefficient was assessed by Cronbach's alpha coefficients. The resulting coefficient was .93. In test re-test reliability study, Occupational Resilience Scale for Teacher Candidates was applied to 78 students of faculty of education three weeks apart. The Pearson correlation co-efficient between the scores obtained from the two applications was counted

as .76. These values obtained as a result of the analysis applied on the data show that the occupational resilience beliefs scale developed for pre-service teachers is a valid and reliable scale.

Keywords: Occupational resilience beliefs, teaching profession, teacher candidates.

1. Giriş

Öğretmenler meslek yaşamına başlarken kişisel, sosyal ve mesleki hayatlarında pek çok değişim yaşarlar. Çoğu öğretmen için mesleğe başlamak, yeni yaşantılarla karşılaşmayı beraberinde getirir. Bunların yanı sıra derslere düzenli girme, öğretim, okulun verdiği görevleri yerine getirme ve devlet memuru olarak gereken kurallara uyma gibi pek çok sorumluluğu da üstlenirler. Diğer meslek gruplarına benzer olarak öğretmenler, kendilerinde var olan kişilik özelliklerini ve becerilerini kullanarak, mesleklerine uyum dönemini en uygun şekilde geçirmeye çalışırlar. Öte yandan öğretmenler okul yönetimi, veli, öğretmen ve öğrenci ile etkileşimlerinden kaynaklanan güçlükler de yaşayabilmektedirler. İfade edilen bu güçlükler öğretmenler için zaman zaman mesleki performansından sağlığına kadar olumsuz etkilerde bulunabilmektedir.

Bilindiği gibi günümüzde pozitif psikoloji güçlü olma, baş etme, strese karşı dirençli olma gibi bireyin yaşam kalitesini artıracak kavramları alan yazının gündemine taşımaktadır (Savi Çakar, Karataş ve Çakır, 2015; Tagay ve Karakelle, 2014; Tümka-ya, 2011). Bu kavramlar, bireyin çalışma yaşamındaki performansını ve iş doyumunu temel alan örgütsel davranış ve yönetim bilimleri araştırmalarında da önemli bir değişken olarak yer almaya başlamıştır. Söz konusu kavramlar arasında psikolojik dayanıklılık giderek ön plana çıkmaktadır.

Psikolojik dayanıklılık kavramı ilk olarak 1950’li yıllarda stresli koşullarda yaşamlarını sürdürmeyi başaran bireyleri tanımlarken kullanılmıştır. Kavramın kelime anlamı Latince’de “maddenin esnekliği” anlamına gelmektedir. Psikolojik dayanıklılığın İngilizce kelime anlamı ise baskı altında olmayı kabul etmemek, yeniden güç kazanmak, maneviyat ve mizah duygusunu tekrar elde etmektir (Garmezy, 1993). Begun (1993) ve Tolland ve Carrigan (2011) psikolojik dayanıklılığın sadece sıkıntı ve baskı altında oluşan bir durum olmadığını, aynı zamanda bireyin güçlük ve stresle etkili bir şekilde başa çıkma yeteneğine sahip olması durumu da olduğunu ifade etmektedirler. Beltman, Mansfield ve Price’ın da (2011) belirttiği gibi sadece bireyin karşılaştığı zorlukların bir şekilde üstesinden gelmesi değil, aynı zamanda zor koşullara karşı kolaylıkla, etkili, azimli, başarılı ve sağlıklı bir biçimde ayakta durabilmesi ile ilgilidir. Atkinson, Atkinson, Smith, Bem ve Nolen-Heoksema (2008) psikolojik olarak dayanıklı kişileri, aynı zamanda strese karşı da dirençli kişiler olarak tanımlamaktadırlar. Başka bir ifade ile psikolojik olarak dayanıklı kişiler, stres yaratan olaylar karşısında fiziksel ya da duygusal bozukluğa uğramayan kişiler olarak nitelendirilmektedir.

Alan yazında psikolojik dayanıklılık kavramına ilişkin farklı tanımların yanı sıra, farklı adlandırmalar da olduğu görülmektedir. İngilizce “resilience” kelimesinin Türk-

çe karşılığı olarak araştırmalarda “yılmazlık” (Öğülmüş, 2001; Gürge, 2006), “psikolojik sağlamlık” (Gizir, 2004; Kararımak, 2006; Öz ve Yılmaz, 2009) ve “kendini toplama gücü” (Terzi, 2008) ifadeleri kullanılmıştır. Bu araştırmada ise “resilience” kelimesinin karşılığı olarak “dayanıklılık” ifadesi tercih edilmiştir.

Günümüze kadar psikolojik dayanıklılıkta genetik rollerin etkili olduğunu öne süren teoriler yaygın olarak kabul görmekteydi. Bu teorilere göre bireyler genetik özelliklerinden dolayı psikolojik olarak dayanıklı doğmaktadır. Bu bakış açısının geçerli olduğu durumlar bulunmakla birlikte, yapılan araştırmalar psikolojik dayanıklılığın öğrenilebilen bir kişilik özelliği olduğunu ortaya çıkarmıştır (Beardslee ve Poforefsky, 1998; Coutu, 2003; Rutter, 1993). Psikolojik olarak dayanıklı olan kişilerin yaşadıkları ortak kişilik özelliklerinin ise; etkili problem çözme becerilerine sahip olmak, çevreyle iyi ilişkiler geliştirmek, hayatın zorluklarını kabul ederek onların üstesinden gelme amacı gütmek ve yaşamlarını kontrol etme gücüne sahip olmak olduğu öne sürülmektedir (Green, 2002; Thompson, Arnkoff ve Glass, 2011). Özetle Gu ve Day (2007)’ın da vurguladığı gibi dayanıklılık dinamik, çok yönlü ve geliştirilebilir bir süreçtir.

Öğretmenlerde Mesleki Dayanıklılık

İçinde bulunulan yüzyılda karşılaşılan hızlı değişimlerden dolayı meslek hayatında karşılaşılan güçlüklerle başa çıkma konusunda yeni yollar aranmaktadır. Bu yollar bireyin kişisel yaşamındaki ve iş hayatındaki başarısını da etkilemektedir. İş hayatındaki psikolojik dayanıklılık için mesleğe olan bağlılık, meydan okuma ve kontrol olmak üzere üç anahtar tutumdan bahsedilebilir. Birey mesleğini önemli ve değerli bulduğunda tüm dikkatini, hayal gücünü ve emeğini bu meslekte çabalamak için kullanabilir. Mesleğinde yeterli olduğuna inanırsa, çalışma yaşamındaki değişimin sonuçlarından olumsuz etkilenmez. Dolayısıyla olumsuz dışsal güçler ile mücadele edebilir. Başka bir deyişle, olumsuzluklara meydan okuyabilir. Durağan olmaktan çok değişime inandıklarından, işyerindeki stresli yaşam durumlarını tehdit unsuru değil, kişisel gelişim için fırsat olarak kabul eder (Maddi, Harvey, Khoshaba, Fazel ve Resurreccion, 2009). Harland, Harrison, Jones ve Palmon (2005) meslek hayatında ki psikolojik dayanıklılık faktörlerini; iyi rol-modeller ve aile gibi dış destek, empati yeteneği, hedefin olması ve iyimserlik gibi içsel güçler ve ihtiyaç duyulduğunda yardım arama, yeni fikirleri kullanma gibi kişilerarası problem çözme becerileri olarak belirlemişlerdir. Tait’in de (2008) belirttiği gibi alanyazının ortak görüşü, risk faktörlerinin psikolojik stresi artırırken koruyucu faktörlerin yaşanan sıkıntıların etkisini azalttığı yönündedir.

Öğretmenlerin çalışma yaşamlarında yaşadıkları strese ilişkin yıllardır pek çok araştırma yapılmış olmasına karşın, öğretmen dayanıklılığı araştırmaları ancak son yıllarda başlamıştır (Beltman, Mansfield ve Price, 2011; Bobek, 2011; Brunetti, 2006). Bobek (2010) öğretmen dayanıklılığını, “öğretmenlerin farklı koşullara uyumu ve olumsuz koşullarla yüzleşebilme yeterliği olarak” tanımlamıştır. Brunetti de (2006) benzer bir biçimde, öğretmen dayanıklılığını, “bir öğretmenin zor koşullar ve

tekrarlayan engellere karşın öğretmenliğe bağlılığını sürdürmesini sağlayan nitelik” olarak betimlemiştir. Söz konusu tanımlar doğrultusunda bu çalışma için öğretmenlik mesleği dayanıklılık inancı “öğretmenlik mesleğinin zor koşullarına uyum sağlayabileceğine ve engellerle başa çıkabileceğine ve mesleğine bağlılığını sürdürebileceğine inanç” olarak tanımlanmıştır.

Psikolojik olarak dayanıklı öğretmenlerin sahip olduğu niteliklerin neler olduğunu saptamaya yönelik çeşitli çalışmalar yapılmıştır. Stanford (2001) bu niteliklerin iş doyumları yüksek, okulda ve özel yaşamında çevresindeki insanlardan destek alabilen bireyler olduğunu saptamıştır. Patterson, Collins ve Abbott (2004) araştırmalarında okulda zorluklarla sağlıklı bir biçimde başa çıkabilen öğretmenlerin; değerlere dayalı karar verebilme, mesleki gelişimlerini önemseme, sorumluluk alarak problem çözebilme, meslektaşları ve dostlarından yardım isteme ve esnek olma özelliklerine sahip olduklarını gözlemişlerdir. Brunetti (2006) bu öğretmenleri mesleğine adanmış ve zorluklardan güç alan kişiler olarak tanımlamıştır. Tait’de (2008) öğretmen dayanıklılığının göstergelerini; iyimserlik, sıkıntılı durumlara uyum gösterebilme, tepkisini gösterebilme, esnek olma, destekleyici ilişkiler kurabilme, problem çözme becerisine sahip olma, planlar yapabilme, yardım isteme, bağımsız hareket edebilme, hedefleri olma, kararlılık ve risk alabilme olarak saptamıştır. Beltman, Mansfield ve Price (2011) öğretmen dayanıklılığı konusunda yapılmış 50 araştırmayı incelemişler ve bu araştırmalarda olumsuz koşullarla sağlıklı bir biçimde başa çıkabilen öğretmenleri özelliklerinin; özgecilik, güçlü içsel güdülenme, azimli olma, iyimserlik, mizah anlayışı, duygusal zeka, sabır, esneklik, risk alabilme, yeterlik inancı, iç kontrol odağı, problem çözme becerisi, yardım isteyebilme, başarısızlığın üstesinden gelebilme, sosyal ilişkilerde beceri, mesleki yeterliliğine güven, yaratıcılık, özdeğerlendirme yapabilme, mesleki hedefler, mesleki gelişimi için çaba harcama ve kendi ayakları üzerinde durabilme olduğunu belirlemişlerdir.

Öğretmenlerin mesleki dayanıklılık düzeyleri özellikle mesleki performansları üzerinde etkili olabilmektedir (Maddi, 2002). Örneğin, Knight (2007) psikolojik dayanıklılık düzeyi yüksek olan öğretmenlerin; öğrencilerin sosyal ve duygusal ihtiyaçlarını karşılama konusunda daha rahat olacaklarını, bu öğretmenlerin öğrencilerinin yetersizlikleri yerine güçlü yanlarına odaklanacaklarını ve öğretme konusundaki stresle daha kolay başa çıkacaklarını öne sürmektedir. Sonuç olarak Bobek’in de (2010) belirttiği gibi öğretmenlerin mesleki dayanıklılığı, değişen koşullara uyum sağlayabildiği, olayları pozitif ve esnek bir yaklaşımla ele alabildiği, olumsuz durumları doğru değerlendirebildiği, önceki deneyimlerinden öğrenebildiği, olumlu etkileşimler kurma ve başa çıkma yollarını saptayıp, uygun çözümlere ulaşabilme yeterliklerini geliştirdikleri ölçüde artacaktır.

Mesleki Dayanıklılık İnancının Ölçülmesi

Alan yazın incelendiğinde psikolojik dayanıklılığı ölçmek amacıyla çok sayıda ölçeğin geliştirildiği görülmektedir. Wagnild ve Young (1993) tarafından geliştirilen

Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği'nde (Resilience Scale) psikolojik dayanıklılık olumsuz koşullarda bile yaşamı anlamlı bulma ve hayata bağlanmayı içeren bir kişilik özelliği olarak ele alınmıştır. Connor–Davidson Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği (Connor–Davidson Resilience Scale), psikolojik dayanıklılığın öğrenilebilir bir özellik olduğu bakış açısıyla geliştirilen, özellikle stres, baş etme ve uyumluluğa odaklanan 25 maddeden oluşan bir ölçektir (Connor ve Davidson 2003). Bu ölçek Kararımak (2010) tarafından Türk Kültürüne uyarlanmıştır Ergen Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği ise (Adolescent Resilience Scale) dayanıklılık gösteren kişilerin psikolojik özelliklerine odaklanarak geliştirilmiştir (Nakaya, Oshio ve Kaneko, 2006). Ayrıca Sinclair ve Wallston (2004) tarafından geliştirilen Kısa Psikolojik Dayanıklılık Baş Etme Ölçeği (Brief-Resilient Coping Scale) ile stres durumundaki bireylerin uygun baş etme özelliklerinin ölçülmesi amaçlanmıştır. Maddi, Harvey, Khoshaba, Fazel ve Resurreccion (2009) tarafından geliştirilen dayanıklılık ölçeğinde (Hardiness Measurement) dayanıklılık üç temel boyutu olan bağlılık, kontrol ve meydan okumayı içermektedir.

Türkiye’de bu anlamda yapılan araştırmalar incelendiğinde, psikolojik dayanıklılık kavramının farklı şekillerde kullanıldığı ve ortak bir kavram üzerinde uzlaşamadığı görülmektedir. Gürğan (2006) tarafından üniversite öğrencileri için geliştirilen Yılmazlık Ölçeği; güçlü olma, girişimci olma, yaşama bağlı iyimser olma, iletişim ilişki kurma, öngörü, amaca ulaşma, lider olma, araştırmacı olma şeklinde isimlendirilen sekiz alt boyuttan oluşmaktadır. Wagnild ve Young (1993) tarafından geliştirilen Resilience Scale Terzi (2006) tarafından Kendini Toparlama Gücü Ölçeği adıyla Türk Kültürüne uyarlanmıştır. Terzi (2006) kendini toparlama gücünü ağır risk şartlarına rağmen başarılı bir şekilde toparlanabilme, eski normal haline dönebilme yeteneği olarak ele almıştır. Gizir ve Aydın (2006) WestEd. (2001) tarafından geliştirilen Psikolojik Sağlık ve Ergen Gelişim Ölçeği’ni Türk Kültürüne uyarlamıştır. Bulgular, ölçeğin ‘okul-İçi ilişkilerde ilgi ve yüksek beklentiler’, ‘okul-İçi etkinliklere katılım’, ‘çevresel ilişkilerde ilgi ve yüksek beklentiler’, ‘çevresel etkinliklere katılım’, ‘arkadaş grubundaki ilgi’, ‘arkadaş grubundaki yüksek beklentiler’, ‘ev-İçi ilişkilerde ilgi’, ‘ev-İçi yüksek beklentiler’ ve ‘ev-İçi etkinliklere katılım’ olarak adlandırılan 9 dışsal koruyucu faktör ve ‘işbirliği, iletişim’, ‘empati’, ‘problem çözme’, ‘öz-yeterlik’, ‘öz-farkındalık’, ‘amaçlar’ ve ‘eğitimsel beklentiler’ olarak adlandırılan 7 içsel koruyucu faktörden oluştuğunu göstermiştir. Basım ve Çetin (2010) Friborg, Hjemdal, Rosenvinge ve ark. (2003) tarafından geliştirilen Yetişkinler için Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği’ni (Resilience Scale for Adults) Türk Kültürüne uyarlamışlardır. ‘Kendilik algısı’, ‘Gelecek algısı’, ‘Yapısal stil’, ‘Sosyal yeterlilik’, ‘Aile uyumu’ ve ‘Sosyal kaynaklar’ boyutlarını içeren ölçek 33 maddeden oluşmaktadır. Ayrıca Maddi ve Khoshaba tarafından geliştirilen psikolojik dayanıklılık ölçeği Durak (2002) tarafından Türk Kültürüne uyarlanmıştır. Bu ölçek bireyin kendisi ve yaşamına ilişkin inançlarını ifade eden 18 maddeden, yükümlülük, kontrolü elinde tutma ve mücadelecilik olmak üzere üç alt boyuttan oluşmaktadır.

Alan yazın incelendiğinde psikolojik dayanıklılığı ölçen ölçeklerin ilköğretim öğ-

rencileri, üniversite öğrencileri ve genel olarak yetişkinler için geliştirildiği görülmektedir. Öğretmenler veya öğretmen adayları için mesleki dayanıklılık ya da mesleki dayanıklılık inancını ölçmek amacıyla hazırlanan bir ölçeğe rastlanmamıştır. Öğretmenlik mesleği yeni başlayanların, deneyimli meslektaşları kadar sorumluluk aldığı çok az meslek türünden birisidir. Öğretmenliğe yeni başlayanlardan öğretmenlik mesleğinin tüm iş yükünün yanı sıra okuldaki diğer görevleri de deneyimlilere oranla daha fazla üslenmeleri beklenmektedir. Göreve yeni başlayan öğretmenlerin, deneyimli meslektaşlarından yardım alamadığı durumlar olduğu gibi, bazıları da yetersizlik izlenimi bırakma kaygısıyla yardım istemekten kaçınmaktadırlar. Bu durumda zamanla öğretmenin başlangıçtaki iyimserliğinin yerini karamsarlık almaktadır. Bazıları bu aşamada öğretmenlik mesleğini bırakmaya karar verirken, bazılarında ise bu sorunlar giderek kronik hale gelmektedir. Bunun sonucunda mesleğine olan bağlılığını, istek ve heyecanını giderek yitiren öğretmenlerin olduğu görülmektedir. Dolayısıyla öğretmenlik mesleği söz konusu olduğunda mesleki dayanıklılığa ilişkin inancın öğretmenlik mesleğinin ön sosyalleşmesinin gerçekleştiği mesleki eğitim döneminde oluşturulup, güçlendirilmesi son derece önemli görünmektedir. Bu çalışmanın amacı da öğretmen adaylarının mesleki dayanıklılık inançlarını ölçmek amacıyla geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı geliştirmektir.

2. Yöntem

Çalışma Grubu ve Prosedür

Bu çalışmada öğretmen adaylarının mesleki dayanıklılık inançlarını ölçmeye yönelik bir aracın hazırlanması amacıyla Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi son sınıf öğrencileri ile çalışılmıştır. Araştırma kapsamına öğretmenlik mesleğine hazırlıklarının son yılında olmaları, okul deneyimi ve öğretmenlik uygulaması dersleri ile okul yaşantılarını deneyimlemiş olmaları nedeniyle eğitim fakültesi son sınıf öğrencileri araştırma kapsamına alınmıştır. Uygulamaların yapıldığı araştırma grubunun 168'i (%61.8) kız, 104'ü (%38.2) erkek olmak üzere 272 üniversite öğrencisinden oluşmaktadır. Öğrencilerin yaş ortalaması 20 ile 25 arasında değişmektedir.

Veri Toplama Araçları

Araştırmada öğretmen adaylarının mesleki dayanıklılıklarını ölçmek için araştırmacılar tarafından geliştirilen Öğretmenler için Mesleki Dayanıklılık İnancı Ölçeği (ÖMDÖ) ve ölçüt geçerliği çalışması amacıyla Öğrenilmiş Güçlülük Ölçeği kullanılmıştır. Belirtilen veri toplama araçlarıyla ilgili bilgiler aşağıda ayrıntılı olarak sunulmuştur.

Öğretmen Adayları İçin Mesleki Dayanıklılık İnancı Ölçeği

Araştırma kapsamında hazırlanan "Öğretmen Adayları için Mesleki Dayanıklılık İnancı Ölçeği", öğretmenlerin mesleki dayanıklılık düzeylerini ölçmek amacıyla araştırmacılar tarafından geliştirilmiştir. ÖMDÖ 26 maddeden oluşmaktadır ve tek

faktörlü bir ölçektir. Geliştirilen ölçek 5’li likert türünde olup, seçenekleri “tamamen katılıyorum” ile “hiç katılmıyorum” arasında değişmektedir. Ölçekte “engeller bir öğretmen olarak başarılı olmamı engelleyemez”, “öğrencilerimi oldukları gibi kabul edebilirim”, “okuldaki insanlarla uğraşmayı yıpratıcı bulurum”, “işim konusunda her şeyi mesele eden birisi değilim” şeklinde maddeler yer almaktadır.

Rosenbaum Öğrenilmiş Güçlülük Ölçeği

Öğrenilmiş Güçlülük Ölçeği (RÖGÖ) Rosenbaum tarafından geliştirilmiş ve Dağ (1991) tarafından Türk Kültürüne uyarlanmıştır. Ölçek toplam 36 maddeden oluşmaktadır. Her birey ölçekten 36 ile 180 arasında puan alabilmektedir ve puanların yüksek olması bireyin kendini denetleme becerisinin yüksek olmasına, bir diğer ifadeyle ölçekte temsil edilen başa çıkma stratejilerinin sıklıkla uygulandığına işaret etmektedir. Araştırmada kullanılan RÖGÖ ölçeğinin güvenilirliği Cronbach Alfa iç tutarlık analizi ile hesaplanmıştır. Buna göre Rosenbaum Öğrenilmiş Güçlülük Ölçeğine ilişkin bu çalışma için hesaplanan Cronbach alfa katsayısı .84’ tür. Daha önce Türkiye’de yapılan araştırmalarda ilgili ölçeğe ilişkin değerlerin, .78 (Dağ, 1991), .77 (Dönmez ve Genç, 2006), .75 (Yıldırım ve Ekinci, 2005), .79 (Yıldırım, Hacıhasanoğlu, ve Karakurt 2007), .83 (Gazioğlu ve Demir, 2008) olduğu görülmüştür. Rosenbaum ve Cohen (1999) yaptıkları araştırmada ölçeğin iç tutarlılık katsayısını .85 olarak belirtmektedir. Buna göre bu araştırmada elde edilen güvenilirlik değerinin, Türkiye’de ölçeğin kullanıldığı diğer araştırmalara göre daha yüksek bir değer olduğu söylenebilir.

Verilerin Analizi

Öğretmen Adayları İçin Mesleki Dayanıklılık İnancı Ölçeği’nin maddelerinin hazırlanması aşamasında alanyazın incelenerek madde havuzu oluşturulmuş ve kapsam geçerliği için üç uzmanın görüşüne sunulmuştur. 31 maddeden oluşan taslak ölçek 272 üniversite öğrencisine uygulanmıştır. Başlangıçta 283 öğrenciye ulaşılmış olsa da 11 öğrenci ölçme aracını eksik doldurmaları nedeniyle analize alınmamıştır. ÖMDÖ’nün yapı geçerliği öncelikle “Açımlayıcı Faktör Analizi” tekniklerinden “Temel Bileşenler Analizi” ile test edilmiştir. Açımlayıcı faktör analizi sonucunda 26 maddeden oluşan ölçek elde edilmiştir. Ölçeğin kuramsal yapıyı ne ölçüde desteklediği ise “doğrulayıcı faktör analizi” ile incelenmiştir. Ölçeklerde yer alan maddelerin, madde-toplam korelasyonları ile +/- 0.5 standart sapma sınırı dışında kalanların madde ortalama puanları arasındaki farkın anlamlılık düzeyleri incelenmiştir (Büyükoztürk, 2003). Ölçüt geçerliğini belirlemek amacıyla Öğretmenler için Mesleki Dayanıklılık İnancı Ölçeği ve Öğrenilmiş Güçlülük ölçeğinden elde edilen puanlar arasındaki korelasyon katsayıları hesaplanmıştır. Öğretmenler için Mesleki Dayanıklılık İnancı Ölçeğinin güvenilirlik çalışması için ise Cronbach Alpha İç Tutarlılık Katsayısı ile hesaplanmıştır.

3. Bulgular

ÖMDÖ'nün Geçerlilik Çalışmalarına İlişkin Bulgular

Öğretmen adayları için mesleki dayanıklılık inancı ölçeğinin geliştirilmesi amacıyla ilk olarak ilgili alanyazın incelenerek araştırmacılar tarafından 36 maddeden oluşan bir madde havuzu oluşturulmuştur. Oluşturulan havuzdaki maddeler ölçme ve değerlendirme alanından bir, rehberlik ve psikolojik danışmanlık alanından bir ve sınıf öğretmenliği alanından bir uzman olmak üzere toplam üç uzmanın görüşüne sunulmuştur. Uzmanların maddeleri incelemelerinin ardından anlaşılabilirliği açısından uygun olmadığı bildirilen beş madde çıkarılarak 31 maddelik taslak ölçek oluşturulmuştur.

Ardından ÖMDÖ'nün yapı geçerliği ve ölçüt geçerliği incelenmiştir. Öncelikle verilerin faktör analizi için uygun olup olmadığı Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) Katsayısı ve Bartlett Küresellik Testi ile değerlendirilmiştir (Büyüköztürk, 2003). KMO değeri, değişkenler tarafından oluşturulan ortak varyans miktarını bildirmektedir. Bu değer 1,00'a yakın olması verinin faktör analizi için uygun olduğunu gösterirken, 0,60'ın altına düşmesi ve Bartlett Küresellik testi sonucunun anlamlı çıkamaması veriler ile faktör analizi yapmanın doğru olmayacağını göstermektedir (Büyüköztürk, 2003; Gorsuch, 1997). ÖMDÖ için KMO değeri .92 bulunmuş ve Bartlett Küresellik Testi sonucu da anlamlı çıkmıştır.

Yapılan temel bileşenler analizi sonucunda ölçek maddelerinin özdeğeri birden büyük tek faktörde toplandığı görülmüştür. Bu analizin ardından faktör yükleri .40'ın altında olan beş madde analizden çıkarılarak (Büyüköztürk, 2003) kalan maddeler ile tekrar analiz edilmiştir. Özdeğer çizgi grafiğindeki ilk ani değişikliğin, birinci faktörde ortaya çıkması da ölçeğin tek faktörlü olarak değerlendirilebileceğini desteklemektedir. Birinci faktörün özdeğeri 9.06'dır ve toplam varyansın %36.26'sını açıklamaktadır. Elde edilen bu sonuçlar ölçeğin yapısal olarak tek faktörden oluştuğunu göstermektedir (Tablo 1).

Ölçek maddelerinin faktör yükleri ve madde toplam korelasyonlarına ilişkin Tablo 1 incelendiğinde ölçekte yer alan maddelerin faktör yüklerinin, .493 ile .753 arasında değiştiği, ölçeğin madde toplam korelasyonlarının ise, .448 ile .712 arasında değiştiği ve ölçeğin tek faktörden oluştuğu görülmektedir. Böylece açıklayıcı faktör analizi sonrasında toplam 26 maddeden oluşan tek faktörlü bir yapı elde edilmiştir.

Tablo 1. Ölçek Maddelerinin Faktör Yükleri ve Madde Toplam Korelasyonları

Maddeler	F1	MaddeToplam r	t testi	X	SS
1	.753	.712	14,388**	3,99	.97
2	.687	.643	11,025**	3,95	.89
3	.687	.639	10,537**	4,02	.96

Maddeler	F1	MaddeToplam r	t testi	X	SS
4	.673	.630	10,189**	3,86	,91
5	.661	.620	10,656**	3,93	1,05
6	.646	.600	11,190**	3,92	,90
7	.645	.598	11,195**	3,91	,90
8	.639	.594	11,548**	4,04	,94
9	.637	.587	11,353**	3,86	1,05
10	.618	.572	10,365**	3,86	1,08
11	.597	.553	9,439**	3,55	1,12
12	.595	.550	11,961**	4,06	,95
13	.594	.549	8,971**	3,84	1,02
14	.577	.535	10,959**	3,97	,93
15	.577	.533	9,501**	3,80	1,03
16	.576	.533	11,644**	3,75	1,07
17	.575	.528	9,937**	3,79	,96
18	.573	.523	10,533**	3,96	,91
19	.569	.522	9,340**	4,02	1,03
20	.566	.518	11,090**	3,93	1,06
21	.562	.515	9,219**	4,05	,95
22	.561	.514	10,062**	3,80	1,04
23	.534	.491	8,169**	3,85	,98
24	.523	.481	10,479**	3,70	1,08
25	.508	.465	9,078**	3,79	,96
26	.493	.448	7,462**	3,81	,86
Toplam			28,014**		

Madde toplam korelasyonları da maddelerin ayırt edici güçlerinin yüksek olduğunu göstermektedir. Katılımcılardan +/- 0.5 standart sapma sınırı dışında kalanların maddelere verdikleri yanıtlar, ilişkisiz t testi ile karşılaştırıldığında grupların madde ortalama puanları arasında üst grup lehine gözlenen farkların tamamen anlamlı olduğu görülmüştür.

Açımlayıcı faktör analizi sonucunda oluşan tek faktörün kuramsal yapıyı ne ölçüde desteklediği Lisrel 8.71 programı kullanılarak doğrulayıcı faktör analizi (DFA) ile test edilmiştir. Doğrulayıcı faktör analizi sürecinde geçerliğe ilişkin çeşitli model uyum indeksleri elde edilir. Uyum indekslerinin kuramsal model ile gerçek veriler arasındaki uyumu değerlendirmelerinde birbirlerine göre güçlü ve zayıf yönlerinin olması nedeniyle modelin uyumunun ortaya konulması için birçok uyum indeksi değerinin kullanılması önerilir. Bunlardan en sık kullanılanları (Sümer, 2000): Ki-Kare uyum testi (Chi-Square Goodness), İyi Uyum indeksi (Goodness of Fit Index,

GFI), Düzeltilmiş İyilik Uyum İndeksi (Adjusted Goodness of Fit Index , AGFI), Karşılaştırmalı Uyum İndeksi (Comparative Fit Index, CFI), Normleştirilmiş Uyum İndeksi (Normed Fit Index, NFI), Ortama Hataların Karekökü (Root Mean Square Residuals, RMR veya RMS) ve Yaklaşık Hataların Ortalama Karekökü'dür (Root Mean Square Error of Approximation, RMSEA), Yaklaşık Hataların Ortalama Karekökü (Root-Mean-Square Error of Approximation) ve Standardize Edilmiş Hataların Ortalama Karelerinin Karekökü (S-RMR). Bulgular ifade edilirken tüm uyum indeksleri İngilizce kısaltmaları kullanılarak verilmiştir. Model tanımlamasında maddelerin tek faktör ile temsil edileceği ve 26 maddenin tek faktörün altında yer alacağı denencesi sınanmıştır. Tek faktörlü model için hesaplanan uyum indeksleri Tablo 2'de verilmiştir.

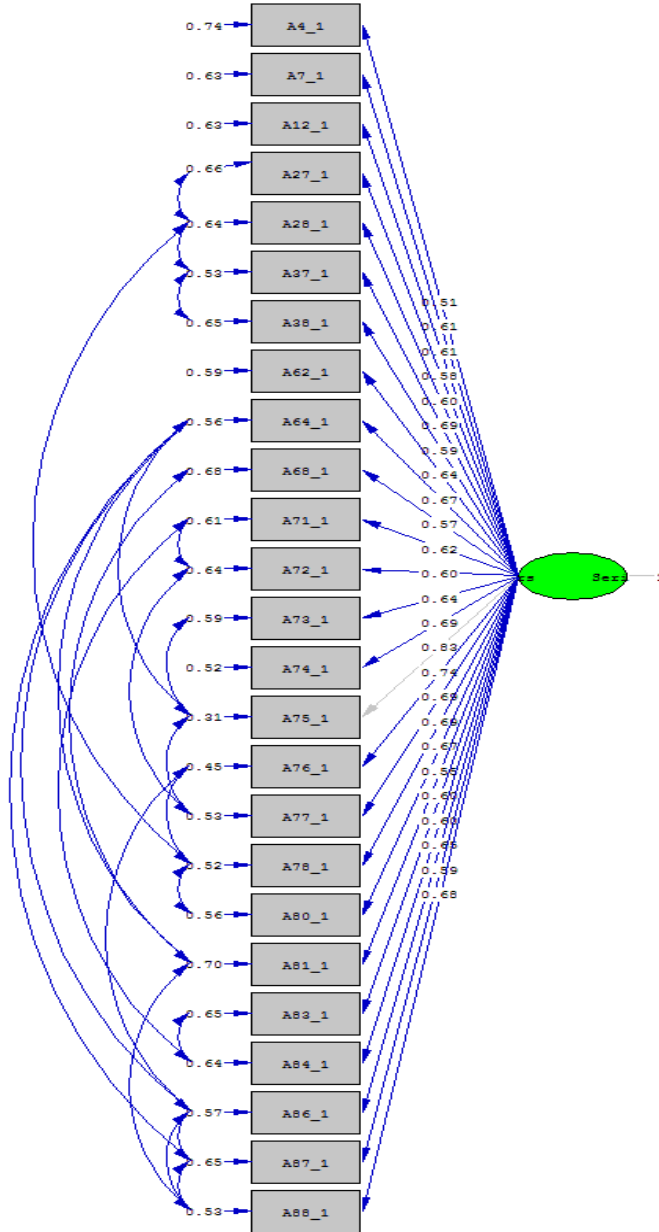
Tablo 2. ÖMDÖ' ne Ait Uyum İndeksleri

χ^2	df	χ^2 :df	GFI	AGFI	CFI	NNFI	RMSEA
331,01	254	1,32	,91	,88	0,97	0,96	,042

DFA ile sınanan modelin uyum indeksleri incelendiğinde Ki Kare değerinin ($\chi^2 = 331,01$, $sd=254$, $p=.000$) anlamlı olduğu görülmüştür. Ancak örneklem genişledikçe analiz sonuçlarının anlamlı çıkma olasılığı artar. Bu nedenle büyük örneklemelerde χ^2 / df oranına bakılması önerilir ve bu oranın beşten küçük olması uyumun bir göstergesi sayılır (Sümer, 2000). Tablo 2'de görüldüğü gibi bu indeks açısından modelin iyi uyum gösterdiği anlaşılmıştır.

DFA sonucuna göre Tablo 2'de görüldüğü gibi modelin uyum indeksleri, RMSEA= 0,042, GFI=0,91, AGFI=0,88, CFI=, 0,97, NNFI=0,96 ve SRMR= 0,043 'dir. Yukarıda belirtilen bu indekslerden RMSEA 'in 0'a yakın değerler vermesi beklenir ve 0,05'eşit ya da daha küçük değerler çok iyi bir uyumu gösterir. Modelin karmaşıklığı dikkate alındığında 0,08 ve hatta 0,10'un altındaki değerler de kabul edilebilir (Sümer, 2000). Burada sınanan modelin RMSEA değerinin 0,05'den küçük olması nedeniyle iyi bir uyum gösterdiği söylenebilir. Bir diğer uyum indeksi olan GFI elde edilen faktörlerin kuramsal olarak önerilen faktörlere benzerliğini ortaya koyar ve uygunluğun örneklem genişliğinden bağımsız değerlendirilebilmesi için geliştirilmiştir. Sümer (2000) GFI ve AGFI değerlerinin .95 ve üzeri olmasının çok iyi uyumu, 0,90-0,95 arası olmasının tatminkar düzeyde uyumu gösterdiğini belirttiğinden bu çalışmada bulunan GFI (0,91) ve AGFI (0,88) değerlerinin uyum için kabul edilebilir oldukları söylenebilir. Artmalı uyum indeksleri olan CFI ve NNFI değerlerinin 0,95'in üzerinde olması çok iyi bir uyumu, 0,90-0,95 arasında olması ise kabul edilebilir bir uyumu gösterir (Gypsy ve Gerard, 2002; Sümer, 2000). Bu çalışmada hesaplanan CFI (0,97) ve NNFI (0,96) değerlerine göre modelin çok iyi bir uyuma sahip olduğu anlaşılmıştır. Uyum indeksleri incelendiğinde bütün göstergeler model ve gözlenen veri arasında uyum olduğunu göstermiştir. Tablo 2'de verilen değerlere bakıldığında ÖMDÖ'nün

26 maddesi için önerilen modelin iyi uyum gösterdiği söylenebilir.

Şekil 1: ÖMDÖ Faktör Yapısı (Standart Kat Sayılar)

Yapılan DFA sonucu 26 maddelik ölçeğin uyum indeksleri yanında madde faktör yükleri (λ) ile madde güvenilirlikleri (R^2) de incelenmiştir. Buna ilişkin veriler yukarıda Şekil 1’de verilmiştir. Şekil 1’de görüldüğü gibi maddelerin yapısal katsayıları 0.51 ile 0.74 arasında değişmektedir ve tüm katsayılar .001 düzeyinde anlamlıdır.

Ölçüt Geçerliği

Öğretmen Adayları için Mesleki Dayanıklılık İnancı Ölçeğinin Rosenbaum’un Öğrenilmiş Güçlülük ölçeği ile korelasyonu .42 olup pozitif ve 0.01 düzeyinde anlamlı bir ilişkileri olduğu görülmüştür. Rosenbaum’un Öğrenilmiş Güçlülük ölçeğinin ölçüt geçerliği için tercih edilmesinin nedeni Öğretmenler İçin Mesleki dayanıklılık ölçeğine benzer bir ölçek bulunmamış olmasındandır. Ancak dayanıklılığın durumluk ya da sürekli bir özellik olduğuna ilişkin görüş ayrılıkları bulunmaktadır. Rosenbaum’un Öğrenilmiş güçlülük kavramı genel bir inancı tanımlarken bu çalışmada geliştirilen ölçek psikolojik dayanıklılığı öğretmenlik mesleğine özgü spesifik bir kavram olarak ele almaktadır. Bu nedenle ölçüt geçerliği için pozitif ve anlamlı ancak orta düzeyde bir korelasyon katsayısı yeterli bulunmuştur.

ÖMDÖ’nün Güvenilirlik Çalışmalarına İlişkin Bulgular

ÖMDÖ’nün güvenilirliğini belirlemek için Cronbach alfa iç tutarlılık ve test tekrar test yöntemleri kullanılmıştır. Toplamda 272 kişiden elde edilen veriler üzerinde hesaplanan Cronbach alfa iç tutarlılık katsayısı .93 olarak bulunmuştur. Test tekrar test güvenilirlik çalışmasında ise ÖMDÖ 78 eğitim fakültesi öğrencisine üç hafta arayla uygulanmıştır. İki uygulama arasında elde edilen puanlar arasındaki Pearson korelasyon katsayısı .76 olarak hesaplanmıştır. Veriler üzerinde yapılan analizler sonucu elde edilen bu değerler ÖMDÖ’nin güvenilir bir ölçüm yaptığının kanıtı olarak kabul edilebilir düzeydedir.

4. Sonuç ve Tartışma

Bu çalışmanın amacı Öğretmen Adayları için Mesleki Dayanıklılık İnancı Ölçeğinin geliştirilmesidir. Bu amaçla yapılan analizler sonucunda 26 maddeden oluşan Öğretmen Adayları için Mesleki Dayanıklılık İnancı Ölçeği (ÖMDÖ) geliştirilmiştir. ÖMDÖ’nün geçerlik çalışmasında yapı geçerliği ve ölçüt geçerliği kullanılmıştır. Ölçeğin yapı geçerliğini sınamak için yapılan açımlayıcı faktör analizi sonuçları ölçeğin toplam varyansın % 36.26’sını açıklayan tek faktörden oluştuğunu göstermiştir. Bilindiği gibi tek faktörlü ölçeklerde açıklanan varyansın %30 ve daha fazla olması (Büyüköztürk, 2004) yeterli görülmektedir.

Açımlayıcı faktör analizi sonucunda oluşan tek faktörün kuramsal yapıyı ne ölçüde desteklediği doğrulayıcı faktör analizi (DFA) ile test edilmiştir. DFA ile sınamanın modelin uyum indeksleri incelendiğinde Ki Kare değerinin ($\chi^2=331,01$, $sd=254$, $p=.000$) anlamlı olduğu görülmüştür. (Sümer, 2000). DFA sonucuna göre modelin

uyum indeksleri, RMSEA= 0,042, GFI=0,91, AGFI=0,88, CFI=, 0,97, NNFI=0,96 ve SRMR= 0,043 'dir. Bu indekslerden RMSEA 'in 0'a yakın değerler vermesi beklenir ve 0,05'eşit ya da daha küçük değerler çok iyi bir uyumu gösterir. Modelin karmaşıklığı dikkate alındığında 0,08 ve hatta 0,10'un altındaki değerler de kabul edilebilir (Sümer, 2000). Burada sınanan modelin RMSEA değerinin 0,05'den küçük olması nedeniyle iyi bir uyum gösterdiği söylenebilir. Bir diğer uyum indeksi olan GFI elde edilen faktörlerin kuramsal olarak önerilen faktörlere benzerliğini ortaya koyar ve uygunluğun örneklem genişliğinden bağımsız değerlendirilebilmesi için geliştirilmiştir. Sümer (2000) GFI ve AGFI değerlerinin .95 ve üzeri olmasının çok iyi uyumu, 0,90-0,95 arası olmasının tatminkar düzeyde uyumu gösterdiğini belirttiğinden bu çalışmada bulunan GFI (0,91) ve AGFI (0,88) değerlerinin uyum için kabul edilebilir oldukları söylenebilir. Artmalı uyum indeksleri olan CFI ve NNFI değerlerinin 0,95'in üzerinde olması çok iyi bir uyumu, 0,90-0,95 arasında olması ise kabul edilebilir bir uyumu gösterir (Gypsy ve Gerard, 2002; Sümer, 2000). Bu çalışmada hesaplanan CFI (0,97) ve NNFI (0,96) değerlerine göre modelin çok iyi bir uyuma sahip olduğu anlaşılmıştır. Uyum indeksleri incelendiğinde bütün göstergeler model ve gözlenen veri arasında uyum olduğunu göstermiştir. Tablo 2'de verilen değerlere bakıldığında ÖMDÖ'nün 26 maddesi için önerilen modelin iyi uyum gösterdiği söylenebilir.

Öğretmenler için Mesleki Dayanıklılık Ölçeğinin Rosenbaum'un Öğrenilmiş Güçlülük ölçeği ile korelasyonu (.42) pozitif ve anlamlı bir ilişki vermektedir. Geliştirilen bu ölçeğin ölçüt geçerliği için Öğretmenler İçin Mesleki dayanıklılık ölçeğine benzer bir ölçek bulunamadığından Rosenboum'um Öğrenilmiş Güçlülük Ölçeği kullanılmıştır. Dolayısıyla ölçüt geçerliği için pozitif ve anlamlı ancak orta düzeyde bir korelasyon katsayısı yeterli bulunmuştur (Büyüköztürk, 2003).

Ölçeğin güvenilirlik çalışması için 272 kişiden elde edilen veriler üzerinde hesaplanan Cronbach alfa iç tutarlılık katsayısı .93 olarak bulunmuştur. Elde edilen bu değer kabul edilebilir düzeydedir (Büyüköztürk, 2003). Test tekrar test güvenilirlik çalışmasında ise ÖMDÖ 78 eğitim fakültesi öğrencisine üç hafta arayla uygulanmıştır. İki uygulama arasında elde edilen puanlar arasındaki Pearson korelasyon katsayısı .76 olarak hesaplanmıştır. Elde edilen bu katsayının da uygun olduğu söylenebilir (Kaplan ve Sacuzzo, 2005). Veriler üzerinde yapılan analizler sonucu elde edilen bu değerler ÖMDÖ'nin güvenilir bir ölçüm yaptığının kanıtı olarak kabul edilebilir düzeydedir.

Alan yazın incelendiğinde gerek yetişkinler gerekse ergenler için psikolojik dayanıklılık ve psikolojik sağlamlık ölçeklerinin geliştirildiği görülmüştür. Wagnild ve Young (1993) tarafından Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği (Resilience Scale), Connor ve Davidson (2003) tarafından Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği (Connor–Davidson Resilience Scale), Sinclair ve Wallston (2004) tarafından Kısa Psikolojik Dayanıklılık Baş Etme Ölçeği (Brief-Resilient Coping Scale) ve Maddi, Harvey, Khoshaba, Fazel ve Resurreccion (2009) tarafından dayanıklılık ölçeği (Hardiness Measurement) gibi dayanıklılık konusunda geliştirilmiş ölçeklere rastlanmaktadır. Bu ölçeklerden bir kısmı Türk Kültürüne uyarlandığı gibi Türk Kültürüne uygun ölçek geliştirme ça-

lışmalarının da olduğu söylenebilir. Genel anlamda bu ölçeklerin amacı stresli yaşam durumlarında bireylerin uygun başa etme becerilerinin ölçülmesi amaçlanmaktadır.

Bununla beraber mesleki dayanıklılık veya mesleki dayanıklılık inancı konusunda geliştirilen bir ölçeğe ulaşılamamıştır. Dolayısıyla bu çalışmada Öğretmen Adayları için Mesleki Dayanıklılık İnancı Ölçeği geliştirilmiştir. Geliştirilen bu ölçeğin psikometrik özelliklerinin uygun olduğu ve alanda kullanılabileceği düşünülmektedir.

Bu araştırmanın kapsamına öğretmenlik mesleğine hazırlıklarının son yılında olmaları, okul deneyimi ve öğretmenlik uygulaması dersleri ile okul yaşantılarını deneyimlemiş olmaları nedeniyle eğitim fakültesi son sınıf öğrencileri alınmıştır. Bu ölçek öğretmen adaylarının mesleki dayanıklılık inanç düzeylerini ölçmeyi amaçladığından atanmış öğretmenler için de geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları yapılarak kullanılabilir.

5. Kaynakça

- Atkinson, R.L., Atkinson, R.C., Smith, E.E., Bem, D.J. & Nolen-Heoksema, S. (2008). *Psikolojiye giriş* (12. Baskı). (Y. Alogan, Çev.). İstanbul: Arkadaş Yayınları.
- Basım, H. N. & Çetin, F. (2010). Yetişkinler için psikolojik dayanıklılık ölçeğinin güvenilirlik ve geçerlilik çalışması. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 22.
- Beardslee WR, Podorefsky MA (1998) Resilient adolescents whose parents have serious affective and other psychiatric disorders: importance of self-understanding and relationships. *Am J Psychiatry*, 145:63-69.
- Begun, A. L. (1993). Human behavior and the social environment: The vulnerability, risk and resilience model. *Journal of Social Work Education*, 29, 26-36.
- Beltman, S., Mansfield, C. & Price, C. (2011) Thriving not just surviving: A review of research on teacher resilience. *Educational Research Review*, 6, 185–207.
- Bem, D.J. & Nolen-Heoksema, S. (2008). *Psikolojiye giriş* (12. Baskı). (Y. Alogan, Çev.). İstanbul: Arkadaş Yayınları.
- Bobek, B. L. (2002) Teacher resiliency: A key to career longevity. *Clearing House*, 75(4), 202–205.
- Brunetti, G. J. (2006). Resilience under fire: Perspectives on the work of experienced, inner city high school teachers in the United States. *Teaching and Teacher Education*, 22(7), 812–825.
- Büyüköztürk, Ş. (2004). *Veri analizi el kitabı*. Ankara: PegemA Yayıncılık.
- Christiansen, J. (1997). Helping teachers meet the needs of students at risk for school failure. *Elementary School Guidance & Counseling*, 31, 3
- Connor K.M., Davidson J. R., (2003) Development of a new resilience scale: the Connor Davidson resilience scale (CD-RISC). *Depress Anxiety*, 18: 76–82.
- Coutu, D. L., (2003). *How resilience works: Harvard business review on building personel and organizational resilience*. United States of America: Harvard Business School Publishing Corporation.
- Dağ, İ. (1991) Rosenbaum'un öğrenilmiş güçlülük ölçeğinin üniversite öğrencileri için Güvenirliliği ve geçerliliği, *Türk Psikiyatri Dergisi*, 2 (4): 269-274.
- Dönmez, B. ve Genç, G. (2006) Genel liselerdeki okul yöneticisi ve öğretmenlerin öğrenilmiş güçlülük düzeylerine ilişkin algıları, İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 7(12): 41-60.

- Durak, M. (2002). *Deprem yaşamış üniversite öğrencilerinin psikolojik belirtilerini yordamada psikolojik dayanıklılığın rolü*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Ankara.
- Friborg O, Hjemdal O, Rosenvinge JH ve ark. (2003) A new rating scale for adult resilience: what are the central protective resources behind healthy adjustment? *Int J Methods Psychiatr Res*, 12:65-76.
- Garnezy, N. (1993). Children in poverty: Resilience despite the risk. *Psychiatry*, 56, 127-136.
- Gazioğlu, E. İ. ve Demir, İ. (2008) Learned resourcefulness, attachment styles and childhood traumatic experiences: A study on Turkish college sample, *European Journal of Social Sciences*, 6 (2), 175-187.
- Gizir, C. A. (2004). *Akademik sağlamlık: Yoksulluk içindeki sekizinci sınıf öğrencilerinin akademik başarılarına katkıda bulunan koruyucu faktörlerin incelenmesi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Gizir, C. A. ve Aydın, G. (2006). Psikolojik sağlamlık ve ergen gelişim ölçeğinin uyarlanması. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 26 (3), 87-96.
- Gorsuch, R. L. (1997). Exploratory factor analysis: Its role in item analysis. *Journal of Personality Assessment*, 68(3), 532-560.
- Green, R. R. (2002). *Resiliency: An integrated approach to practice, poicy, and research*. NASW Press, Washginton DC.
- Gu, Q. & Day, C. (2007) Teachers resilience: a necessary condition for effectiveness. *Teaching and Teacher Education*, 23, 1302-1316.
- Gürgan, U. (2006). *Grupla psikolojik danışmanın üniversite öğrencilerinin yılmazlık düzeyine etkisi*. Yayınlanmamış doktora tezi, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Gypsy, M. D. ve Gerard, J. K. (2002). Confirmatory factor analysis of the assessment for living and learning scale: A cross-validation investigation. *Measurement and Evoluation in Counseling and Development*, 35(1) 14-26.
- Harland, L., Harrison, W., Jones, J.R., & Palmon, R.R. (2005). Leadership behaviors and subordinate resilience, *Journal of Leadership and Organizational Studies*
- Kaplan, R. M. & Saccuzzo, D.P. (2005). *Psychological testing: Principles, applications and issues*, Thomson Wadsworth.Lincoln: University of Nebraska Press.
- Kararımak, Ö. (2006). Psikolojik sağlamlık, risk faktörleri ve koruyucu faktörler. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 3 (26), 129-139.
- Kararımak, Ö. (2010). Establishing the psychometric qualities of the Connor- Davidson resilience scale (CD-RISC) usng exploratory and confirmatory factor analysis in a trauma survivor sample. *Psychiatry Research*, 179 (3), 350- 356.
- Knight, C. (2007). A resilience framework: perspectives for educators. *Health Education*, 107 (6), 543-555
- Kobasa, S. (1979). StressfulLife events, personality and health: An inquiry into -hardiness. *Journal of Personality and Social Psychology*. 37. 1-11.
- Maddi, S.R. (2002). The story of hardiness: Twenty years of theoring, research, and practice. *Consulting Psychology Journal*. 54.173-185.
- Maddi, S.R., Harvey, R.H., Khoshaba, D.M., Fazel, M. & Resurreccion, N. (2009). The personality construct of hardiness, IV expressed in positive cognitions and emotions concerning oneself and developmentally relevant activities. *Journal of Humanistic Psychology* 49, (3), 292-305.
- Nakaya, M., Oshio, A. & Kaneko, H. (2006). Correlations for adolescent resilience scale with big five personality traits. *Psychological Reports* (98) 927-930.

- Öğülmüş, S.. (2001). Bir kişilik özelliği olarak yılmazlık. *I. Ulusal Çocuk ve Suç Sempozyumu: Nedenler ve Önleme Çalışmaları*. Ankara (29–30 Mart).
- Öz, F. ve Yılmaz, E.B. (2009). Ruh sağlığının korunmasında önemli bir kavram: Psikolojik sağlamlık, *Hacettepe Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Dergisi*: 82-89.
- Patterson, J. H., Collins, L., & Abbott, G. (2004) A study of teacher resilience in urban schools. *Journal of Instructional Psychology*, 31(1), 3–11.
- Rosenbaum, M. ve Cohen, E. (1999) Equalitarian marriages, spousal support, resourcefulness, and psychological distress among Israeli working women, *Journal of Vocational Behavior*, 54, 102-113.
- Rutter M (1993) Resilience: some conceptual considerations. *J Adolesc Health*, 14:626-631.
- Savi-Çakar, F., Karataş, Z. & Çakır, M.A. (2015). An adaptation the resilience in midlife scale to Turkish adults. *Mehmet Akif Ersoy University Journal of Education Faculty*, 32, 22-39.
- Sinclair V. G., Wallston K. A. (2004). The development and psychometric evaluation of the brief resilient coping scale. *Assessment*, 11, 94-101.
- Stanford, B. H. (2001) Reflections of resilient, persevering urban teachers. *Teacher Education Quarterly*, 28(3), 75–87.
- Sümer, N. (2000). Yapısal eşitlik modelleri: temel kavramlar ve örnek uygulamalar. *Türk Psikoloji Yazıları*, 3(6), 49- 74.
- Sümer, N., Aktürk- Gündoğdu, E., Helvacı, E. (2010). Anne-baba tutum ve davranışlarının psikolojik etkileri: Türkiye’de yapılan çalışmalara toplu bakış. *Türk Psikoloji Yazıları*, 13(25), 42-61.
- Tait, M. (2008) Resilience as a contributor to novice teacher success, commitment, and retention. *Teacher Education Quarterly*, 35(4), 57–75.
- Tagay, Ö., Karakelle, S. (2014) Self-esteem and communication skills as predictors of psychological resilience for Turkish vocational school students, *Cypriot Journal of Educational Sciences*. 9(4), 307-315.
- Terzi, Ş. (2006). Kendini toparlama gücü ölçeği'nin uyarlanması: Geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 3 (26), 77-84.
- Terzi, Ş. (2008). Üniversite öğrencilerin kendini toparlama gücünün içsel koruyucu faktörlerle ilişkisi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 35, 297-306.
- Thompson, R.W., Arnkoff, D.B., & Glass, C.R. (2011). Conceptualizing mindfulness and acceptance as components of psychological resilience to trauma. *Trauma, Violence, & Abuse*, 12 (4), 220-235.
- Toland, J. & Carrigan, D. (2011) Educational psychology and resilience: New concept, new opportunities. *School Psychology International* 32(1) 95–106.
- Tümkaya, S. (2011). Humor styles and socio-demographic variables as predictors of subjective well-being of turkish university students. *Education and Science* 36 (160):158-170.
- Wagnild, G. M. & Young, H. M. (1993) Development and psychometric evaluation of the resilience scale. *Journal of Nursing Measurement* 1 (2), 165-178.
- WestEd. (2001). *Youth development and resilience module: Secondary school level (grades 7, 9, 11, and alternative)*. Unpublished manuscript. California: Wested
- Yıldırım, A. ve Ekinci, M. (2005) Eğitimi hemşirelik olan ve olmayan üniversite öğrencilerinin stresle başa çıkma düzeylerinin karşılaştırılması, *Atatürk Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi*, 8(3), 19-29.
- Yıldırım, A., Hacıhasanoğlu, R. ve Karakurt, P. (2007) Hemşirelerin stresle başa çıkmada bilişsel stratejileri kullanma düzeylerinin ve etkileyen faktörlerin belirlenmesi, *Atatürk Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi*, 10, 4, 21-29.

EXTENDED ABSTRACT

The teachers experience many changes in their personal, social and occupational lives when they begin their careers. Beginning a career brings back encountering with new experiences for many teachers. Besides these they undertake many responsibilities such as giving lecture regularly, education, fulfilling the tasks that the school gives and comply with regulations as civil servants, too. On the other hand, the teachers may experience difficulties that are derived from interactions with school management, parents, teacher and student. These difficulties sometimes cause that the teachers experience stress in the level that influences them negatively from occupational performance to the health. As known, nowadays positive psychology carries the concepts such as being strong, coping, being resilience to stress that increases the individual's life quality into the agenda of literature. These concepts has begun to take place as an important variables in organizational behavior and management sciences researches that base the individual's performance in working life and job satisfaction. Psychological resilience among the said concepts stands out gradually. Although many studies have been held for years about the stress that the teachers experience in their working lives, the teacher resilience researches has only begun in recent years. Brunetti (2006) described the teacher resilience as "the quality providing that the teacher carries on his/her devotion to profession of teaching in spite of hard conditions and repetitious barriers". Bobek (2010) mentioned, the occupational resilience of the teachers will increase when they adjust to the changing conditions, they can handle the incidents in a positive and flexible approach, assess the negative cases accurately, learn from previous experiences, determine the ways of setting positive interactions and coping, develop their capabilities of reaching the appropriate solutions. When the literature is examined, it is seen that the psychological resilience scales have been developed for primary school students, university students and adults in general. No scale to measure the occupational resilience beliefs for pre-service teachers has been found. The aim of this research is to develop a viable and reliable measurement tool to measure the occupational resiliencies beliefs of pre-service teacher.

The study has been held with the seniors of Mehmet Akif Ersoy University Faculty of Education. Data for this study were gathered from 272 university students, 168 (61.8 %) female and 104 male (38.2 %). In the research, Occupational Resilience Scale was developed by the researchers was used to measure the teacher candidates' occupational resiliencies. The developed scale is a type of five-point likert ranging from "absolutely agree" to "don't agree at all.". Firstly the related literature was examined and item pool that was formed to develop the occupational resilience scale for teachers. The draft scale was created in accordance with the specialists' opinions.

Then the construct validity of the occupational resilience beliefs scale for pre-service teacher was examined. It was seen in the result of principal competent analysis that the scale items have been centered in single factor whose self-worth is bigger than one. The eigenvalue of the first factor is 9.06 and it explains the 36.26 % of the total variance. These gained results show that the scale consists of single factor. When the factor loadings and item total correlations of the scale items were examined, it was seen that the item factor loadings in the scale ranged from ,493 to ,753, item total correlations of the scale ranged from ,448 to ,712. So a single factor construct that consists of 26 items was handled after the exploratory factor analysis. Item total correlations show that distinguishing potencies of the items are high. When the responses that

the participants falling outside ± 0.5 standard deviation limit gave to the items are compared with the independent samples *t* test, the differentiations that are observed in favor of upper group have been found absolutely meaningful among the item average scores of the groups.

To what degree the single factor that has formed as a result of exploratory factor analysis supports the theoretical construct was tested with confirmatory factor analysis (CFA) by using

Lisrel 8.71 program. It has been seen that chi square value ($\chi^2 = 331,01$, $sd=254$, $p=.000$) is meaningful when the accordance indexes that have been tested with CFA are examined. According to the result of CFA, the goodness of fit indexes of the model are RMSEA= 0,042, GFI=0,91, AGFI=0,88, CFI=, 0,97, NNFI=0,96 and SRMR= 0,043. RMSEA among these indexes mentioned above is expected to give values close to 0 and the values that are equal to 0,05 or smaller show a very good fit. When the complicity of the model is taken into consideration, the values below 0,08 and even 0,10 can also be accepted. When the fit indexes were examined, all the indicators showed that there is accordance between model and observed data. The structural co-efficient of the items ranged from 0.51 to 0.74 and all the co-efficient has significance level of .001.

Cronbach's alpha internal consistency and test re-test methods were used to determine the reliability of the Occupational Resilience Scale for Teacher. The co-efficient of Cronbach alpha that was calculated on the data was found .93. In test re-test reliability study; Occupational Resilience Scale for Teacher was applied to 78 students of faculty of education three weeks apart. The Pearson correlation co-efficient between the scores obtained from the two applications was counted as .76.

These values obtained as a result of the analysis applied on the data show that the occupational resilience beliefs scale developed for pre-service teachers is a valid and reliable scale. The seniors of Faculty of Education have been included in the research as they are in their last year for the preparation of teaching profession and as they have experienced the school life by the courses of school experience and teaching experience. As this scale aims to measure the levels of pre-service teachers' resilience beliefs, it can also be used for the new appointed teachers by applying the validity and reliability studies.